

ШУМЕ КИТЊАКА У СРБИЈИ

МИЛАН МЕДАРЕВИЋ
СТАНИША БАНКОВИЋ
ДАМЈАН ПАНТИЋ

Извод: Укупна површина шума у Србији и Војводини износи 1.983.819 ха (осим Косова и Метохије) од тога шуме китњака у државном власништву покривају 97.379 ха. Површински, китњакове шуме су најзаступљеније у Топличком, Доњеибарском и Лимском шумском подручју, а знатно је и присуство ових шума у Националном парку Ђердап. У целини гледано, китњакове шуме у односу на укупан шумски фонд државних шума заузимају 10,28%.

Стање ових шума у односу на порекло може се оценити неповољним: састојине високог порекла чине 28,70%, састојине изданачког порекла 60,51% а шикаре и шибљаца 10,79%.

Ове шуме даље оптерећује хомогеност по старости, при чему у високим шумама производне намене доминирају састојине од III до VI добног разреда, а у изданачким шумама исте категорије коришћења састојине IV до VI добног разреда. Слична је старосна структура и у шумама заштитног карактера. Овим су условљене планиране мере и радови у оквиру китњакових шума.

Китњакове шуме се срећу у оквиру 22 наменске целине за које је утврђено 13 приоритетних циљева газдовања шумама. При том доминирају шуме производног карактера и покривају 55,08% површине, заштитне шуме земљишта су заступљене са 27,88%, а китњакове шуме у националним парковима заузимају 13,91%.

Кључне речи: китњакове шуме, стање и проблеми, циљеви газдовања.

SESSILE OAK FORESTS IN SERBIA

Abstract: Total area of forests in central Serbia and Vojvodina amounts to 1,983,819 ha of which state-owned sessile oak forests cover 97,379 ha. By area, sessile oak forests are the most represented in Toplički, Donjeibarski and Limski forest areas, and their presence is also significant in the National Park Đerdap. In general, sessile oak forests account for 10.28% of the total growing stock of state forests.

The state of these forests as per their origin can be evaluated as unfavourable: stands of seedling origin account for 28.70%, stands of coppice origin 60.51% and thickets and scrubs 10.79%.

Another unfavourable characteristic is the homogenous age, i.e. in the high commercial forests the dominant stands are from III to VI age classes, and in coppice forests of the same category the dominant stands are IV to VI age class. Protection forests also have a similar age class structure. This affects the planned measures and works in sessile oak forests.

Sessile oak forests occur in 22 special-purpose units with 13 priority aims of forest management. Production forests are dominant and they cover 55.08% of the area, protection forests account for 27.88%, and sessile oak forests in national parks account for 13.91%.

Key words: sessile oak forests, state and problems, aims of forest management.

Др Милан Медаревић, ред.проф.; др Станиша Банковић ред.проф.; др Дамјан Пантовић, асистент; Шумарски факултет Универзитета у Београду

1. УВОД

Укупна површина шума у Србији износи 2.412.940 ha. У шумском фонду доминира буква (60% по в), а знатно је учешће и храста китњака 7,28%.

Китњакове шуме у државном власништву карактерише релативно широка еколошка амплитуда у односу на његово хоризонтално и вертикално распрострањење, па је у већој или мањој мери присутан у свим шумским подручјима у Србији, као и на ниским планинама Војводине. При том је до сад истражен у двадесеттри типа шуме.

Китњак се јавља: у чистим и мешовитим састојинама, у типичним једнодобним структурним облицима, а понекад и у структурно разnodобним састојинама, различитог порекла и различитог степена очуваности са недовољно коришћеним производним потенцијалом станишта и израженом ненормалношћу стварног размера добних разреда у свим функционалним типовима.

За комплекс китњакових шума у државном власништву везује се и дефинисано је тринаест приоритетних посебних циљева газдовања који условљавају различите планске мере и радове у циљу њиховог реалнијег остваривања.

2. МЕТОД И МАТЕРИЈАЛ РАДА

Информациони основ о китњаковим шумама добијен је у оквиру редовне инвентуре шума, на састојинском нивоу у појединим газдинским јединицама које су припадајуће издвојеним и дефинисаним шумским подручјима. Тако добијене информације, су на одговарајући начин, коришћењем математичко статистичких метода, сортиране, анализиране и оцењене.

Информације о стању китњакових шума у државном власништву су приказане на начин који лако обезбеђује препознавање основних газдинских проблема на укупном простору Србије.

3. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

3.1 Стање китњакових шума - циљеви и проблеми газдовања

Китњак се у Србији јавља у великом броју типова шума. На основу досадашњих истраживања дефинисана су 23 типа:

246 - Тип шуме китњака, граба и цера (*Carpino-Quercetum petraeae-cerris turicum*) на интервалу земљишта од парарендзине на лесу и лапорцу до лесивираних гајњаче;

251 - Тип шуме китњака, граба и цера (*Carpino – Quercetum petraeae-cerris raupregum*) на лесивираним киселом смеђем земљишту;

255 - Тип шуме китњака, граба и цера (*Carpino-Quercetum petraeae-cerris hygrophylum*) на гајњачи до лесивираним смеђем земљишту на серпентиниту;

261 - Тип шуме китњака и граба са лазаркињом (*Quercus-Carpinetum asperulosum*) на гајњачи до лесивираним смеђем земљишту на серпентиниту;

262 - Тип шуме китњака и граба са лужњаком (*Robori-Quercocarpinetum*) на дубоким и врло дубоким еутричним смеђим земљиштима на иловастим седиментима;

263 - Тип шуме китњака и граба са клокочиком (*Quercocarpinetosum staphyletosum*) на киселом смеђем до лесивираном киселом смеђем земљишту;

264 - Тип шуме китњака и граба (*Quercocarpinetum*) на серпентинском делувијуму;

265 - Тип шуме китњака и граба малих надморских висина (*Quercocarpinetum hygrophilum*) на различитим земљиштима;

373 - Тип шуме китњака и ц. јасена (*Orno-Quercetum petraeae*) на плитком киселом земљишту;

451 - Тип шуме китњака и крупнолисног медунца (*Quercetum petraeae-virgiliane*) на интервалу земљишта од рендзине и парарендзине до плићих лесивираних гајњака;

461 - Тип шуме китњака и цера са богатим спратом жбуња (*Quercetum petraeae-cerris galietosum*) на рендзинама, парарендзинама, посмеђеним парарендзинама, плитким еутричним смеђим земљиштима и на гајњакама;

483 - Тип шуме китњака (*Quercetum montanum typicum*) на киселим понекад еутричним смеђим земљиштима;

484 - Тип шуме китњака (*Quercetum montanum caricetosum pilose*) на гајњачи до лесивираној гајњачи;

485 - Тип шуме китњака (*Quercetum montanum serpentanicum*) на лесивираном смеђем земљишту на серпентиниту;

486 - Тип шуме китњака са бекицом (*Quercetum montanum luzuletosum*) на средње дубоком до дубоком скелетном киселом смеђем земљишту;

487 - Тип шуме китњака са белом липом (*Quercetum montanum tilietosum tomentosae*) на умерено скелетним, претежно дубоким киселим смеђим земљиштима;

488 - Тип шуме китњака са грабом (*Quercetum montanum carpinetosum betuli*) на еутричним смеђим земљиштима на метагаброидима;

489 - Тип шуме китњака са маховином (*Musco-Quercetum montanum*) на еродираном, скелетном, јако киселом смеђем земљишту;

490 - Тип шуме китњака већих надморских висина (*Quercetum montanum serpentanicum*) на хумусно силикатним земљиштима на серпентиниту;

601 - Тип шуме букве и китњака (*Quercocarpinetum typicum*) на гајњачи до лесивираној гајњачи и еутричним смеђим до лесивираним еутричним смеђим земљиштима;

602 - Тип шуме букве и китњака (*Quercocarpinetum typicum*) на киселом смеђем и лесивираном киселом смеђем земљишту;

603 - Тип шуме букве и китњака (*Quercocarpinetum caricetosum silvaticae*) на бескарбонатном делувијуму;

604 - Тип шуме букве и китњака (*Quercocarpinetum*) на дубоким умерено скелетним, дистричним, еутричним смеђим земљиштима и делувијуму;

Учешће китњакових шума, по појединим шумским подручјима креће се од 0,62% у Јужнокучајском шумском подручју до 28,63% у Доњеибарском шумском подручју, при чему ваља констатовати да китњакове састо-

јине нису забележене у Сремском, Северно Бачком и Јужно Бачком подручју.

Највећу апсолутну површину затичемо у Топличком шумском подручју (13.899 ha), а знатно је и присуство по површини у Доњеибарском (11.209 ha) и Лимском шумском подручју (11.252 ha) као и у националном парку Бердап (8.761 ha). (Табела 1).

Табела 1 - Основни показатељи о стању кишњакових шума по појединим шумским подручјима

Table 1 - Basic indicators of the state of sessile oak forests, per forest area

Р. б.	Подручје	Површина		Запремина			Запрем. прираст		
		ha	%	m ³	%	m ³ /ha	m ³	%	m ³ /ha
1	Јужноморавско	6.030,37	6,19	385.040,7	3,39	64	8.994,30	3,47	1,49
2	Јабланичко	1.529,71	1,57	226.577,3	1,99	148	5.010,00	1,93	3,28
3	Нишавско	266,04	0,27	27.976,5	0,25	105	537,40	0,21	2,02
4	Моравско	4.352,37	4,47	448.924,2	3,95	103	11.057,60	4,27	2,54
5	Топличко	13.899,47	14,27	1.705.797,6	15,00	123	40.900,00	15,79	2,94
6	Тимочко	6.926,17	7,11	785.448,2	6,91	113	16.850,50	6,50	2,43
7	Север.кучајско	2.489,26	2,56	631.382,1	5,55	254	11.920,60	4,60	4,79
8	Јужнокучајско	248,95	0,26	31.244,5	0,27	126	754,30	0,29	3,03
9	Расинско	4.002,06	4,11	604.748,4	5,32	151	12.421,10	4,79	3,10
10	Доњеибарско	11.209,31	11,51	665.457,0	5,85	59	15.576,80	6,01	1,39
11	Горњеибарско	6.160,16	6,33	332.826,7	2,93	54	8.003,70	3,09	1,30
12	Шумадијско	3.559,34	3,66	386.888,9	3,40	109	11.144,10	4,30	3,13
13	Голијско	2.596,80	2,67	319.217,0	2,81	123	7.849,20	3,03	3,02
14	Тарско-Златиб.	1.762,96	1,81	82.097,5	0,72	47	1.630,67	0,63	0,92
15	Лимско	11.251,80	11,55	733.688,8	6,45	65	17.002,20	6,56	1,51
16	Подрињ.-Колуб.	3.534,88	3,63	569.209,9	5,01	161	16.128,20	6,23	4,56
17	Посавс.-Подун.	308,52	0,32	61.916,0	0,54	201	1.079,60	0,42	3,50
18	Сремско	0,00	0,00	0,0	0,00	0	0,00	0,00	0,00
19	Банатско	2.399,07	2,46	471.032,9	4,14	196	11.937,40	4,61	4,98
20	Севернобачко	0,00	0,00	0,0	0,00	0	0,00	0,00	0,00
21	Јужнобачко	0,00	0,00	0,0	0,00	0	0,00	0,00	0,00
28	Н.П. "Тара"	114,53	0,12	20.464,0	0,18	179	371,00	0,14	3,24
	шуме ван Н.П.	91,50	0,09	9.448,0	0,08	103	190,00	0,07	2,08
29	Н.П. "Фр.Гора"	4.660,80	4,79	1.076.918,0	9,47	231	25.391,00	9,80	5,45
30	Н.П. "Бердап"	8.761,50	9,00	1.662.356,0	14,62	190	31.462,00	12,14	3,59
31	Н.П. "Копао."	4,47	0,00	374,5	0,00	84	5,38	0,00	1,20
33	Шумарски факул.	618,70	0,64	60.544,2	0,53	98	1.106,47	0,43	1,79
34	ЈКП "Б.Извор"	600,02	0,62	71.723,0	0,63	120	1.747,00	0,67	2,91
Укупно:		97.378,76	100,00	11.371.301,9	100,00	117	259.070,52	100,00	2,66

Стање китњакових шума у Србији (у државном власништву) по пореклу може се оценити неповољним.

У односу на укупну обрасту површину састојине генеративног порекла покривају 28,70% укупно обрастле површине, састојине изданачког порекла покривају 60,51%, а зашикарене форме 10,79%. (Табела 2).

Табела 2 - Стање китњакових шума у Србији по пореклу

Table 2 - The state of sessile oak forests in Serbia, per origin

Порекло	Површина		Запремина			Запрем. прираст		
	ha	%	m ³	%	m ³ /ha	m ³	%	m ³ /ha
Високе	21.188,46	21,76	4 132.312,1	36,34	195	81.719,78	31,54	3,86
Високе девастиране	6.595,67	6,77	393.719,0	3,46	60	6.704,55	2,59	1,02
Σ Високе састојине	27.784,13	28,53	4 526.031,1	39,80	163	88.424,33	34,13	3,18
Изданачке	45.669,12	46,90	6 259.440,6	55,05	137	160.648,29	62,01	3,52
Изданач. девастиране	13.253,90	13,61	536.620,3	4,72	40	9.027,40	3,48	0,68
Σ Изданачке саст.	58.923,02	60,51	6 796.060,9	59,77	115	169.675,69	65,49	2,88
Вештачки чисте саст.	149,89	0,15	24.350,2	0,21	162	532,40	0,21	3,55
Вештачки мешовите	16,72	0,02	3.194,7	0,03	191	76,80	0,03	4,59
Σ Вештачке под.саст.	166,61	0,17	27.544,9	0,24	165	609,20	0,24	3,66
Шикара	10.450,92	10,73	16.620,0	0,15	2	294,60	0,11	0,03
Лисник	54,08	0,06	5.045,0	0,04	93	66,70	0,03	1,23
Укупно	97.378,76	100,00	11 371.301,9	100,00	117	259.070,52	100,00	2,66

Неповољно стање је увећано знатним учешћем деградираних састојина, и у категорији високих (6,77%) и у категорији изданачких шума (13,61%).

Просечна запремина у китњаковим шумама у Србији је 117 m³/ha, а просечан текући запремински прираст је 2,66 m³/ha, што се може сматрати врло скромним основним производним ефектима с обзиром на потенцијал станишта, а и затечену старосну структуру ових шума. Просечна запремина по појединим подручјима се креће од 47 m³ до 254m³/ha, а запремински прираст од 0,92 m³/ha до 5,45 m³/ha.

Просечна запремина у састојинама високог порекла је 163 m³/ha, а у састојинама изданачког порекла 115 m³/ha. Просечан запремински прираст у састојинама високог порекла је 3,18 m³/ha, а у изданачким састјинама је 2,88 m³/ha.

Производни потенцијал у односу на прираст у китњаковим шумама данас се користи са око 70% уз мањак у производњи на годишњем нивоу од 117.000 m³.

У појасу китњакових шума затичемо многе реликтне, ретке и угрожене врсте дрвећа значајне за биоразноврсност и очување њиховог генетског фонда.

Табела 3 - Реликтивне, ретке и угрожене врсте дрвећа
у китњачковим шумама
Table 3 - Relic, rare and endangered tree species in sessile oak forests

Врста дрвећа		Латински назив
1	црна јова	<i>Alnus glutinosa</i>
2	домаћи орах	<i>Juglans regia</i>
3	дивља трешња	<i>Prunus avium</i>
4	дивља крушка	<i>Pyrus piraster</i>
5	дивља јабука	<i>Malus silvestris</i>
6	шљива	<i>Prunus pseudoarmeniaca</i>
7	брекиња	<i>Sorbus torminalis</i>
8	јаребика	<i>Sorbus aucuparia</i>
9	јасика	<i>Populus tremula</i>
10	бреза	<i>Betula pendula</i>
11	мечја леска	<i>Corilus colurna</i>
12	бели јасен	<i>Fraxinus excelsior</i>
13	маклен	<i>Acer monspesulanum</i>
14	јавор глухаћ	<i>Acer optusatum</i>
15	Панчићев маклен	<i>Acer intermedium</i>
16	млеч	<i>Acer platanoides</i>
17	пољски брест	<i>Ulmus minor</i>

Да би се реално утврдило стање шума у односу на старосну структуру, неопходно је оријентационо утврдити опходњу као једну од основних уређајних мера у једнодобним шумама.

Опходња за високе китњачкове шуме приоритетно производне намене је 120 година, а за шуме заштитног карактера је увек нешто дужа и износи 140 година. Овим ће се обезбедити да планска подмладна површина, у једном уређајном разреду, у шумама заштитног карактера буде релативно мања (за 14%) у односу на шуме производне намене (7,1% према 8,3%). У исто време планирано трајање производног процеса у изданаџним шумама (нема класичан значај опходње) и у нашим условима на добрим очуваним стаништима је око 70 година, а у шумама заштитног карактера 90 година. При том, морамо бити свесни чињенице да постоје и такве састојинске категорије у којима због станишно састојинских прилика исте препуштамо спонтаном развоју, те је питање опходње у овом и сличним случајевима беспредметно.

Затечену састојинску структуру по старости, кад су у питању високе китњачкове шуме са приоритетно производном наменом, карактерише изражена ненормалност са мањком површина састојина у најмлађим старосним категоријама, израженим вишком површина средњедобних састо-

јина, и скоро нормалном површином дозревајућих и зрелих састојина са извесним вишком презрелих (Табела 4).

У категорији високих шума китњака заштитног карактера такође, изражена је ненормалност стварног размера добних разреда са скоро потпуним одсуством најмлађих старосних категорија израженим вишком површина састојина треће, четврте и пете класе старости и мањком површина састојина шесте класе старости, а ако се узму у обзир површине и “презрелих” састојина, стање у доби зрелости се условно може сматрати задовољавајућим.

У односу на претходне чињенице проблем трајности приноса у шумама производне намене је априори везан за другу половину опходње. Тренутно стање шума заштитног карактера, с обзиром на доминацију средњедобних и зрелих састојинских категорија, може се сматрати функционално задовољавајућим.

Категорију изданаčkih шума производне намене карактерише мањак површина састојина у I, II, III и VII добном разреду и вишак површина у V и VI добном разреду. Сличну структуру, у односу на старост, затичемо и у овој категорији шума заштитног карактера. И у овој категорији шума нормална површина планског периодичног коришћења, а тиме и подмладна површина, је за 22,4% мања, чиме се постиже већи степен функционалне сигурности угрожен, бар тренутно, сечама обнављања које, бар у том периоду времена, значе фазу нестабилности у односу на читав производни циклус.

Табела 4 - Стање китњакових шума по старости
Table 4 - The state of sessile oak forests, per age

Добни разред									
	Ia	Ib	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Високе шуме производне намене									
Површина %	-	0.8	5.8	26.8	33.0	17.1	12.8	3.6	-
Високе заштитне шуме									
Површина %	-	-	1.1	16.6	25.1	33.0	10.9	6.0	7.4
Изданаčke шуме производне намене									
Површина %	-	-	0.8	3.7	13.6	34.3	35.8	7.6	1.9
Изданаčke заштитне шуме									
Површина %	-	-	1.8	4.0	11.3	22.5	52.2	6.6	1.5

Све китњакове шуме у државном власништву у основи су обухваћене са тринаест категорија по намени. (Табела 5).

Табела 5 - Дистрибуција китњакових шума по наменским целинама
 Table 5 - Distribution of sessile oak forests per special-purpose units

	Наменска целина	Површина		Посебан циљ газдовања шумама
		ha	%	
1	10	53.632,60	55,08	Производња техничког дрвета
2	14, 16	182,13	0,19	Производња, узгој и заштита дивљачи
3	17	22,81	0,02	Производња шумског семена
4	19, 20, 21	2.336,55	2,40	Заштита (изворишта) вода
5	26, 66	27.152,97	27,88	Заштита земљишта од ерозије
6	47	12,17	0,01	Остале заштитне шуме (климазаштитне, имисион. дејство, зашт. саобраћајница и др.)
7	67, 68	25,17	0,03	Заштита природних споменика и видиковца
8	96, 97	92,63	0,10	Заштита природе и амбијента у оквиру природних и меморијално историјских споменика
9	57	18,81	0,02	Заштита станишта ретких, угрожених и вредних шумских и других екосистема
10	83	57,38	0,06	Заштита и очување природе и предела (посебно вредних природних амбијенталних целина)
11	71	2,00	0,00	Научно истраживачки рад / заштита подручја потпуно очуване природе
12	73, 74, 77, 78	302,24	0,31	Интезивно рекреативно коришћење
13	Национални паркови	13.541,30	13,91	Очување специјске и генетичке разноврсности, туризам и рекреација
Укупно:		97.378,76	100,00	

У односу на полифункционални приступ коришћењу укупних потенцијала шумских екосистема, може се констатовати да се китњакове шуме, у државном власништву, јављају у оквиру двадесет и два функционална типа за које је утврђено тринаест приоритетних посебних циљева газдовања шумама.

У односу на уводну констатацију, можемо закључити да су китњакове шуме већим делом заштитног карактера (заштитне шуме вода и заштитне шуме земљишта) које, такође, покривају значајну површину (30,28%). Посебно је значајно присуство заштитних шума од површинске водне ерозије (27,88%), а разлог томе је екстремно станиште које најчешће карактерише плитко и врло плитко, испрано, суво, различитим интензитетом закишељено земљиште на присојним сувим, понекад стрмим странама. Ово је један од разлога релативно ниских тренутних производних ефеката у високим и осталим категоријама шума. Ово је истовремено и чињеница о којој се мора водити рачуна при реалном планском сагледавању узгојних потреба у овим шумама и при том, интензитету и периодичитету захвата.

С обзиром на доминацију изданаčkih шума китњака у овом делу шумског фонда, у већини наменских целина, оне се могу сматрати екстензивном категоријом у односу на посебне циљеве газдовања и могућност њиховог остваривања. (Табела 5).

Знатан део површине китњакових шума обухваћен је националним парковима Ђердап и Фрушка Гора (13,91%) у којима су посебни циљеви газдовања утврђени међународним споразумима и ресорним законима, а

обухватају очување специјске и генетичке разноврсности, туризам и рекреацију.

Остале површине у оквиру китњакових шума, чије је учешће у укупном шумском фонду појединачно не прелази 1%, везане су за специфичне посебне циљеве: производње, узгоја и заштите дивљачи, производњу шумског семена, заштиту станишта ретких, угрожених и вредних шумских врста и шумских заједница, заштиту и очување природе и предела, интензивно рекреативно коришћење и научно - истраживачки рад.

С обзиром на специфичност станишта на ком се китњакове шуме најчешће налазе, биоеколошке карактеристике врсте и специфичност циљева газдовања који се на ове шуме односе, те реалне конфликте мера за остваривање циљева, најчешће поједине наменске целине карактерише просторна дислоцираност-одвојеност.

3.2 Плански поступак са китњаковим састојинама у Србији

У односу на укупну површину, оријентационо 63% ових шума су производног карактера (21.600 ha). У односу на оријентационо (искуствено) одабрану опходњу (120 година) нормална површина годишњег коришћења је 180 ha или очекивани принос изражен запремином је око 27.900 m³ или око 12.800 m³ трупаца. Укупан принос у китњаковим шумама у односу на образац 50% од iv (178.860 m³) може бити око 90.000 m³ (Медаревић М., Петровић Н., 2005).

У високим шумама китњака, с обзиром на њихово садашње стање, препостављени принос ће се реализовати планирањем оплодних сеча кратког подмладног раздобља. При том се, свакако, мора водити рачуна о њиховом затеченом стању у односу на: еколошку (типолошку припадност), мешовитост, очуваност, измењеност састава у односу на претпостављени оптимум, склопљеност, здравствено стање, присуство подмлатка и др. У очуваним китњаковим шумама класично се планира реализација оплодне сече у три или четири сека (види Крстић М., 1989). У појединачним случајевима потпуне измењености природног састава и затеченог стања, које сигурност обнове китњака природним путем не обећава ни у минимуму, морају се планирати радикални шумскоузгојни захвати све до директне конверзије и супституције врсте.

У односу на изданацке састојине, на овом месту ћемо се приклонити Лајбундгутовој оцени везано за ове шуме: "Најчешће мали удео добро формираних стабала у изданацкој шуми врло често доводи до избора директне измене узгојног облика –реконструкцијом (чиста сеча и пошумљавање). Овај је поступак нерационалан из следећих разлога :

- мали добитак од дрвета и релативно високи трошкови сеча;
- велики културни трошкови и трошкови неге;
- за дуго време изостајање шумског приноса;
- дуги временски периоди су потребни за реконструкцију изданацких шума.

Насупрот овоме, индиректна конверзија изданацке шуме у високу показује следеће предности:

- брзо побољшање квалитета сортимената;
- незнатне трошкове неге и инвестирања;

- трајан принос шуме;
- могућност да се за кратко време уведе конверзија на великим површинама.

Притом, свакако треба имати у виду чињеницу да одабрани поступак између осталог зависи и од конкретног затеченог стања шума (које је изложено раније у овом раду).

4. ЗАКЉУЧАК

Китњакове шуме у Србији чине мањи део шумског фонда и њему учествују са 6,36% у односу на површину. Притом, значај ових шума се јасно истиче, ако се има у виду њихова еколошка амплитуда у односу на велики број типова шума у којима се данас у Србији среће китњак (укупно је досад дефинисан 31 тип).

У укупној структури државних шума китњака састојине високог порекла заузимају 28,53%, изданачке шуме 60,51%, вештачки подигнуте састојине 0,17%, лисничке шуме 0,06% и шикаре 10,73%. При том је учешће девастираних састојина у китњаковим шумама у државном власништву врло високо и износи 31,2%. Ово директно утиче на нерационално коришћење производног потенцијала станишта и годишњи губитак у производњи се рачуна на око 117.000 m³.

Китњакове шуме у државном власништву су обухваћене са 13 наменских целина, при чему доминирају шуме производног (63%) и заштитног карактера (30%). Структуру китњакових шума на глобалном нивоу карактерише изражено ненормално стање са доминацијом средњедобних, а у великој мери и зрелих и дозревајућих састојина.

Очекивани принос у китњаковим шумама износи око 90.000 m³ на годишњем нивоу.

У китњаковим шумама високог порекла и довољног степена очуваности плански се препоручује обнова применом оплодне сече кратког подмладног разобља.

У изданачким шумама бољег квалитета индиректна конверзија има предност над осталим познатим поступцима.

Значајно учешће деградираних састојина у овом делу шумског фонда је један од основних газдинских проблема дугорочног карактера чије решавање захтева мобилније ангажовање укупне шумарске научне и стручне оперативе.

ЛИТЕРАТУРА

- Алексић П., 2005: Стање хрстових шума којима газдује ЈП "СРБИЈАШУМЕ", Шумарство бр.3. Београд.
- Јовић Д., Медаревић М., 1995: Потенцијали шума и шумских подручја и њихов значај за развој Србије, Монографија, Шумарски факултет Београд.
- Крстић М., 1989: Истраживање еколошко-производних карактеристика китњакових шума и избор најповољнијег начина обнављања на подручју североисточне Србије. Докторска дисертација одбрањена на Шумарском факултету у Београду.

- Laibundgut H.,1976: Утисци са разгледања шума у Србији у времену од 20-27.септембра 1976. као и принципијелан став у вези постојећих шумарских проблема, Извештај за ФАО-интерни превод.
- Медаревић М. и сар. 2001: Шуме Ђердапа. Монографија, ЈП Национални парк Ђердап, Д. Милановац.
- Медаревић М.,1991: Функције шума и њихово обезбеђивање при планирању газдовања шумама, докторска дисертација, Шумарски факултет Београд.
- Медаревић М., Петровић Н., 2005: Сировинска основа и прерада дрвета - одрживо коришћење шума, I сабор прерађивача дрвета, Златибор.

SESSILE OAK FORESTS IN SERBIA

Milan Medarević,
Staniša Banković,
Damjan Pantić

Summary

Sessile oak forests in Serbia make a smaller part of the growing stock and they account for 6.36% of the area. The significance of these forests is manifested in their ecological amplitude i.e. a great number of forest types in which sessile oak occurs in Serbia today (altogether 31 types have been defined).

In the total structure of state forests of sessile oak, the stands of seedling origin cover 28.53%, coppice forests 60.51%, artificially established stands 0.17%, fodder forests 0.06% and thickets 10.73%. The percentage of devastated stands in sessile oak state-owned forests is very high and accounts for 31.2%. This affects directly the irrational utilisation of the site production potential and the annual loss in production is estimated to about 117,000 m³.

Sessile oak forests in state ownership are included in 13 special-purpose categories in which the dominant types are production (63%) and protection (30%) categories. The structure of sessile oak forests at the global level is characterised by the very abnormal state with the dominance of middle-aged stands, and to a large extent also the mature and maturing stands.

The expected yield in sessile oak forests is about 90,000 m³ at the annual level.

In sessile oak forests of seedling origin and sufficiently conserved, the recommended method is regeneration cutting with short regeneration periods.

In better-quality coppice forests, the indirect conversion has the advantage over other usual procedures.

The significant percentage of degraded stands in this part of the growing stock is one of the basic management problems of long-term character whose solving requires a more mobile engagement of the entire forest scientific and professional operative.

